

Storm P:n pilapiirros

— Jag bor i Ingemans, och han där bor alldeles vid sidan om...

TANSKALAISIA SARJAKUVAN TEKIJÖITÄ

Storm P. (1882–1949)

Tanskan ensimmäinen varsinainen sarjakuva oli **Storm P:n** *De tre små mænd* ja *Nummermanden* (1), joka alkoi ilmestyä 1913. Vuoteen 1923 tämä sarja oli täynnä yllätyksiä ja sattumuksia ja sitä leimasi täydellinen kunnioituksen puute kaikkea sellaista kohtaan, missä vain tuoksaitikin lailla ja järjestyksestä. Storm P:n tunnetuin ja rakastetuin sarjakuva oli *Peter og Ping* (2), joka alkoi 1922. Se oli tanskalaisen sarjakuvan ensimmäinen vientimenestys, sillä sitä julkaistiin Norjassa, Ruotsissa, Suomessa, Saksassa, Hollannissa, Ranskassa, Englannissa, Yhdysvalloissa ja Neuvostoliitossa. Sarja ilmestyi useita vuosia vuosialbumina Tanskassa. Storm P. on tunnettu myös pilapiirroksistaan, joita käytetään nykyäänkin mm. mainoksissa.

Ingvar (1908–50)

Axel Ingvar Johansenin ensimmäinen strippi oli *Magasin Madsen* (6), joka vuodesta 1930 vuoteen 1949 kertoi lukijoille pionista hullunkurisista tapahtumista, joihin leikkikalukaupan työntekijät joutuivat. 1933 seurasi sunnuntaisarja *Prins Piffinger* (4), jonka päähenkilö toi mieleen *Katzenjammer Kids* -sarjakuvan. *Tjavis*issa vuodesta 1935 Ingvar kertoi terimin arkipäivän pulmista ja *Stumpessa* vuodesta 1950 pikkulapsen huolista. Molemmat sarjat tulivat niin suosituiksi, että niistä tehtiin pitkään vuosialbumeita.

Helge Hall (1907–83)

Helge Hall Jensen debytoi sarjakuva- ja pilapiirtäjänä 1927. 30- ja 40-luvuilla hän teki koko joukon suosittuja huumoristrippejä. Suosituimmat olivat kuitenkin *Hans og Grethe* (7) vuodesta 1947 ja *Nullertor* (8) vuodesta 1949. Viimeainaintu oli myös hänen parhaansa. Sarjan raamit olivat ahtaat: raitiovaunu ja sen perävaunu, mutta mitä tuli henkilöihin, ei heillä ollut mitään rajaa. Niin herrat kuin narritkin käyttivät läätä kulkuvälinettä ja antoivat kovasti yrittävälle ohjaajalle arvoisensa vastapainon. *Nullerten* loppui 1963, mutta Hans ja Grethe jatkui Hallin kuolemaan asti. Sen jälkeen sarjaa piirsi jonkun aikaa **Frank Madsen**, mutta sarja lakkautettiin. Hans og Grethe on Aamulehden lukijoille vuosien takaa ja edelleenkin tuttu *Villenä* ja *Maijana*. Molemmista sarjoista ilmestyi myös vuosialbumeita.

Kaj Engholm (1906–88)

1922 saivat elokuvakoomikot *Majacka* ja *Perävaunu* oman sarjakuvansa (3), piirtäjänä ensin **Viggo Ludvigsen** ja sittemmin **Georg Hansen** ja **Carl Regind**. Regindin kuoltua 1933 sarjaa alkoi piirtää **Engholm**, joka jatkoi aina vuoteen 1968. Sittemmin **Englundista** tuli Tanskassa instituutio saidasta skotista kertovalla *Fedthasillaan* (9) vuodesta 1942 elokuvasarjaksiin tehdyllä *Far til Firellä* vuodesta 1948 (11) sekä *Koen Rosalla* (10) 60-luvulla alkaen.

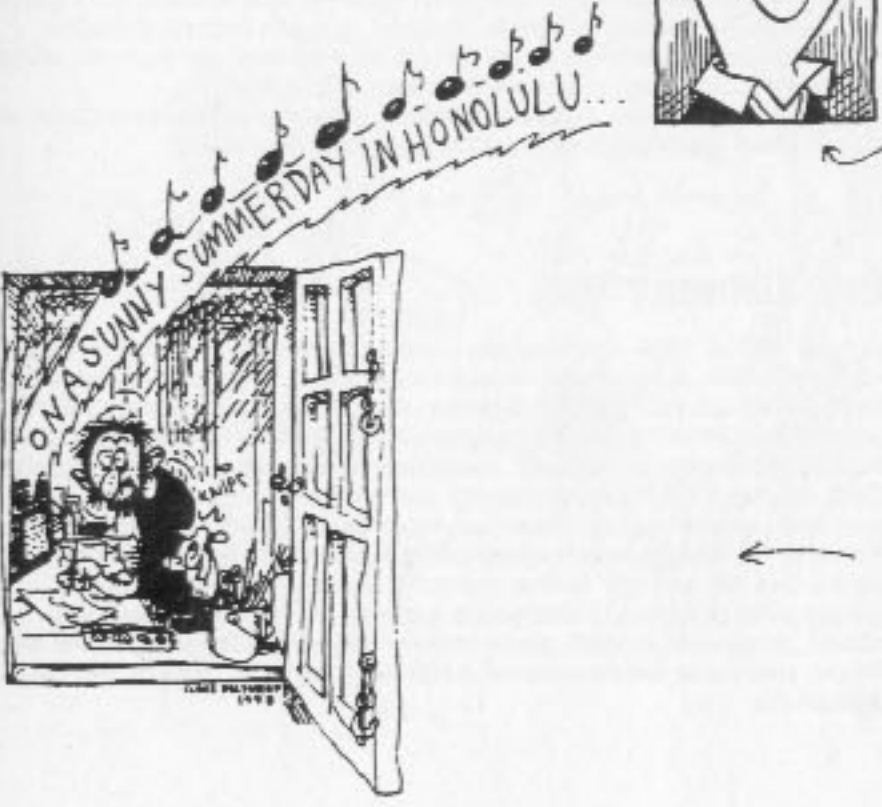
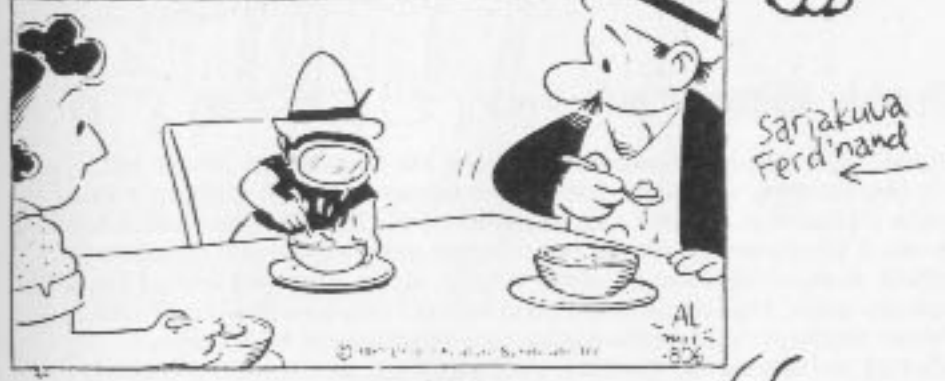
Herluf Bidstrup (1912–88)

Tunnetaan parhaiten purevista satiireistaan, jotka riepottelevat kapitalistista yhteiskuntaa. Hän käytti usein sarjakuvamuotoa, erityisesti tehokasta pantomiimesitystä. **Bistrupin** töitä julkaistiin paljon sosialistisissa maissa, joissa hän saavutti laajaa tunnustusta. Tanskassa hänen töitään ilmestyi useita vuosia vuosialbumina *Bib og Vid* (15)

Holger Philipsen (1921)

Aloitti stripin *Carl* (21) kööpenhaminalaisesta polkupyörälähetistä vuonna 1940. Miehitysajan Tanskassa Carl hyödynsi elegantisti pakattuina saksalaisvastaisia tunteita. Vuoden 1945 jälkeen sarjan liioitettuja asentoja ja ilveilyä käytettiin "vain" päivän naurun luomiseen, mutta sellaisella humoristisella kertojankyvällä ja median hyödyntämistaidolla, joka asettaa Cartin samaan luokkaan *Gaston Lagaffen* (*Niilo Pietinen*) kanssa. Pitkään sarjaa julkaistiin vuosialbumina, mutta nyt on tyytyminen vain päivittäisiin lehtiin. Ehkä siksi, että sarja on vain ikävä heijastus varhaisempien aikojen mestariteoksesta.

Jørgen Mogensen (1922)

1943 ilmestyi uusi, julkea huumorilehti *Hudibras*. Tässä lehdessä aloitti uransa myös **Mogensen**, joka 1987 sai tanskalaisen *Puupää*-palkinnon *Pingin* pitkästä urastaan sarjakuvan parissa. Hänen sarjakuviaan ovat mm. *Den trossende tegner* (1952–55), nimimerkillä **MOCO** yhdessä **Cosper Corneliuksen** kanssa 1951–84 tehty *Alfredo* (24) ja *Poeten og lillemor* (26). Tähän meilläkin Hufvudstadsbladetissa ilmestyvään sarjakuvaan on 50-luvun lopulta asti tehnyt käsikirjoitukset **Mogens Dalgaard**, hudibras-piirtäjä hänkin.

Vilhelm Hansen (1900)

Hansenin menestyksekkäs *Rasmus Klump* (*Rasmus Nalle*) alkoi ilmestyä 1951 (27). Tämä kelpo lastensarja menestyi muuallakin kuin vain Tanskassa, se on käännetty useille kielille, myös suomeksi. Hansen piirtää sarjaa yhdessä vaimonsa **Carla Hansenin** kanssa.

Gil Johansen (1932)

Egil Johansenin *Familien Taf-Taf* (29) ilmestyi vuosia *Pelletantti*-lehdessä 70-luvulla. Jo 1957 debytoinut **Gil** on tehnyt useita hyviä ja hurmaavia lastensarjoja, kuten *Aben Cogo* ja *Petter Hattemus*, joka ilmestyy nykyään albumeina. 1988 julkaisi aikuisille suunnatun, satirisen albumin *Kjøbenhavstrup*.

Henning Dahl Mikkelsen (1915)

Oli eräs aktiivisimpia tanskalaisia piirtäjiä 40-luvulla. Loi jo vuonna 1937 sarjan, joka teki hänet maailmankuuluksi, tekstittömän *Ferd'nandin* (33). Sodan jälkeen **Mik** muutti Yhdysvaltoihin ja vasla sen jälkeen *Ferd'nand* löi itsensä läpi Tanskassakin – oluaan pari vuotta menestys USA:ssa. Tänä vuonna Mik muutti lehtitöiden mukaan takaisin Tanskaan. Vuosialbumit ilmestyivät Tanskassa vuodesta 1941 vuoteen 1972. Suomessa *Ferd'nand* ilmestyi ainakin Hufvudstadsbladetissa saman nimisenä ja Aamulehdessä *Aapetina*.

Knud V. Larsen (1930)

Larsenin strippisarja *Dr Merling* ilmestyi *Berlingske Tidendessä* 1970–80. Tämä tuore, mielikuvitukseksa ja hyvin kerrottu eepinen sarja valittiin vuonna 1972 ruotsalaisen *Seriepressen*in lukijäänestyksessä lehden parhaaksi sarjaksi. Se jätti taakseen koko joukon kunnialla kruunattuja amerikkalaisia menestystarinoita.

Werner Wejps Olsen (1938)

WOW:n Suomessakin tuttu *Momsemor* (34) alkoi ilmestyä strippinä 1976 25 amerikkalaisessa sanomalehdessä nimellä *Granny and Slowpoke*. Seuraavana vuonna tämä selvästi **Mort Walkerilla** vaikutteita saanut sarja alkoi ilmestyä Tanskassakin. Ennestään WOW:lla oli takanaan jo 20 vuoden ura sarjakuva- ja pilapiirtäjänä. 1972–79 hän piirsi ruotsalaisen *Jan Lööfin* *Felixiä* (41). Vuoden 1979 jälkeen ovat *Felixia* piirtäneet **Ole Monk Rasmussen**, **Per Sanderhage** ja **Mården Smot**, käsikirjoittajat **Jens Peder Agger**, **Per Vadmand** ja **Per Sanderhage**. *Smotin* luopuessa piirtämisestä 1986 loppui koko sarja. WOW piirtää jatkuvasti *Momsemoria*, nyt myös albumeina. Vuodesta 1987 hän on tehnyt strippiversioita H.C. Andersenin saduista. Suomessa on julkaistu myös hänen lukijan ratkaistavia salapoliisi-sarjakuviaan.

Røde Mor

1972–73 piirtäjäkolektiivi **Røde mor** teki poliittisia sarjakuvia, samaan tahtiin nuorisoliikkeen undergroundin ihailun kanssa. Tuloksena olivat albumit *August og Sofia* (35) ja *Voldgift og læringe og soldater*.

Claus Deleuran (1946)

Parhaat 70-luvun poliittisista sarjakuvista olivat **Deleuranin** *Thorfinn ja Rejsen til Saturn* (39) sekä *Pirelli ja Firestone* (40). Viimeainintun nimi jouduttiin myöhemmin muuttamaan nimeksi *Schiønning & Arve* nimehän mainitsemattomien rengasfirmojen uhattua oikeusprosessilla. Sarjat syntyivät yhdessä velipoika **Jesper Deleuranin** kanssa. Claus Deleuranin naivistisella tyyliä tehtyjä pilapiirroksia näkyy silloin tällöin Suomessakin asti. 1987 hän aloitti 5–6-osaiseksi suunnitellun värisarjan, *Illustreret Danmarks historie for folket*. Deleuranin huumori on rajatonta ja hyvin persoonallista.

Per Vadmand (1946)

Eräs Tanskan parhaista sarjakuvien käsikirjoittajista ja erinomainen jazz-muusikko. Kirjoittanut mm. *Felixiä* (41) ja laatinut *Valhallan* (50) käsikirjoituksen. 1975 ja 1985 hän on myös piirtänyt omaa sarjaansa *Ole og Linda* (37).

Torben Osted (1945)

Ostedin hyvin hauska strippi *Fodring forbudt* (42) alkoi 1980 sanomalehti Politikenissa. Huolimatta tämän eläinsarjan kiistämättömistä ansioista lopetettiin se 188 stripin jälkeen. Siitä alkaen Osted on avustanut ahkerasti Tanskan Madia ja on 1987 ottanut tehtäväkseen Valhallasta irtautuneen sivuhahmon *Quark*-stripin *Kim Anweileriltä*.

Carsten Graabæk (1947)

Saavutti suuren suosion stripillään *Statsministern (Valliaat)* (43), jota on julkaistu seitsemässä eri maassa. Suomessa sitä julkaisevat ainakin *Vasabladet* ja Helsingin Sanomat. 1985 Graabæk vastaanotti Svenska Serieakademian *Adamson*-palkinnon sarjastaan. 1983 alkanut *Statsministern* ei ole hänen ainoansa. Hän piirtää myös HS:ssä ilmestyvää *Mig og Moria (Santeri)* ja *DMagisterbladet* julkaisee hänen *Magistroniaan*. Katso toisaalla lehdessämme olevaa Graabækin haastattelua.

Freddy Milton (1948)

Tanskalaisen sarjakuvaharrastuksen Grand old man. **Milton** julkaisi 1973-79 *Sejd-fanzinea*. Artikkelien lisäksi siinä julkaistiin monien piirtäjien töitä, joista myöhemmin on tullut alan keskeisiä nimiä. Samoin Milton julkaisi *Carl Barks & Co -fanzinea* kaikkien hyvin Disney-piirtäjien kunniaksi. Molemmat lehdet olivat erittäin korkeatasoisia. Miltonin vahva puoli piirtäjänä on funny animals-genre. Hän on piirtänyt useita vuosia hollantilaiselle *Aku Ankalle* ja hänen töitään on luettavissa nykyään amerikkalaisessa *Walt Disney's Comics and Stories* -lehdessäkin. Vuodesta 1978 on voitu lukea hänen tanskalaisista versioistaan *Nakke Nakuttajasta*. Vuonna 1983 hän loi samaan tyyliin oman sarjakuvansa *Gnuff (Lohikäämepörrö Puff)* (45). Miltonin *Naket* ja *Puffit* ovat sisällöltään hyvin tanskalaisia, sillä ne kuvaavat lempeän ironisesti tanskalaisen yhteiskunnan eräitä puolia. Suomeksi *Puffia* on ilmestynyt *Semic-Kirjalta/Carlsonilta* viisi albumia. Lisäksi Milton on piirtänyt neljä erikoislaatuista albumia, joissa lukijan tulee itse valita tapahtumien kulku eri vaihtoehdoista sekä useita naturalistisia albumeita, mm. *Williams* -den.

Peter Madsen (1958)

Ennen muuta tunnettu *Valhallasta* (50), tanskan suurimmasta kotimaisesta albuminestystyksestä. Kutakin osaa on painettu noin 100 000 kappaletta. Käsikirjoituksesta ovat vastanneet **Henning Kure**, **Hans Rancke-Madsen** ja **Per Vadmand**. Sarjakuvasta tuli 1986 maan kallein animaatioelokuva, budjetti oli 30-40 miljoonaa kruunua. Piirrosanimaationa tehdyn elokuvan ohjasivat **Jeff Varab** ja **Peter Madsen**. Tuotantoryhmässä oli yli 100 henkeä. Tähän mennessä on ilmestynyt neljä *Valhalla*-albumia, jotka *Semic-kirja* on julkaissut kaikki suomeksi. Nelonen ja loppuvuodesta ilmestyvä viitonen perustuvat elokuvan juoneen - ja ovat onneksi nasevammin tehtyjä kuin elokuva. Elokuvan on tuonut Suomeen tietysti *Valhalla* -pohjoismaisen elokuvan Suomen näyttämö. Elokuvan jättäjälapsi *Quark* on saanut oman strippisarjansa ja siitä tullaan tekemään albumi.

Orla Klausen (1946)

Debytoi vuonna 1981 albumisarjalla *Jens Langkniv* (46). Sen kolme osaa kertoivat ryövän *Jens Langknivin* edesottamuksista 1600-luvun Jyllannissa tanskalaisen runoilija **Jeppé Aakjærin** kertomusten perusteella. 1983 hän jatkoi kertomustaan Jyllannin vähäväkisistä sarjassaan *Rakkertsen*, jota ilmestyi kolme albumia 1985-87. Parhailaan Klausen tekee sarjakuvaversiota **Carl Etlarsin** klassisesta romaanista *Gøngehøvdingen*, jonka tapahtumat sijoittuvat ruotsalaisotien aikaan vuonna 1660. 1983 ilmestyi **Henning Kuren** ja **Per Sanderhagenin** käsikirjoittama albumi *Skjoldungerne* (48). Tällä kertaa Orla Klausen käy käsiksi vanhoihin tanskalaisiin sankaritaruihin vuoden 1000 paikkeilta. Valitettavasti sarjassa on ilmestynyt vasta yksi albumi, jatkoa olisi käivattu. Viime vuonna ilmestyi Klausenin *Da Hans blev bange*, joka osoitti hänen osaavansa tulkita hienosti myös vanhoja kansansoikkailuja.

Ole Pihl (1954)

Debytoi 1978 sosiaalirealistisella albumilla *Leif i Forstaden*, joka on ilmestynyt ruotsiksi nimellä *Tryggare kan ingen vara*. Se sai jatkokseen 1981 albumin *Som blommen i et æg*, jossa betonilähiö sai jo hiukan väriäkin. Molemmat **Jens Tofskov**in käsikirjoittamat albumit käsittelevät nuorison vaikeuksia. *Reporterne*-albumeissaan (47) Pihl jatkoi yhteiskuntakriittistä linjaa yhdessä käsikirjoittaja **Claus Korsgaardin** kanssa. Kolmasalbumi on tulossa, mutta samaan aikaan Ole Pihl kokeilee taitojaan sarjakuvanovellien parissa. Kaksi niistä on koottu 1987 albumiin *Slangens bud*, kaksi muuta on mukana antologioissa *København* ja *Danske fristelser*.

Rune T. Kidde (1957)

Jos jollakulla on juuret tanskalaisissa omakustanteissa on se **Rune T. Kidde**. 70-luvulla löysi hänen ilmaisukykyisiä, liiki luonnosmaisia sarjakuviaan kaikkialta omakustanteista. Samaa aikaan hän teki ahkerasti töitä saadakseen kotimaiset sarjakuvat tunnustetuiksi vakiintuneiden sarjakuvakustantajien keskuudessa. Sittemmin on tämä nerokas piirtäjä ja arkipäivän filosofi julkaissut albumit *Rune T. Kidde* (1980), *Man siger så meget* (54) (1980), *Gal og normal* (1982), *Må jeg helligst anmode Dem at tage denne sag alvorligt* (1984), *Den lille Maghætte og pulven* (1987) ja *Litterære klassikere* (1988). Kidde sai ensimmäisenä tanskalaisen sarjakuvapalkinnon *Pingin* vuonna 1986. Lisäksi Kidde on julkaissut lastenkirjoja, mm. *En kattens historie*.

Peter Kielland-Brand (1960)

Sitten fanzinepäiviensä kokeillut graafisesti ilmaisuvoimaisilla musta-valkoisilla sarjakuvilla. Tuloksena ovat olleet hyvin poikkeavat, erityisen huomionarvoiset albumit kuten *Kun i Aften* (55) (1983), *En dæmonhistorie* (1984), *Herbert i junglen* (1986) ja *Ullevinter* (1988).

Sussi Bech (1958)

Teki vuonna 1985 voimakkaasti **Hergen** inspiroimaan, mutta yhtä kaikki persoonalliseen tyyliin piiretyn albumin *Zainab* (49), joka perustui tuhannen ja yhden yön tarujen hahmoille. Sittemmin hän on jättänyt muinaisen Persian ja siirtynyt muinaiseen Egyptiin mestarillisella albumisarjalla *Notret*.

Trine Vester

Julkaisi vuonna 1984 *Alice Coolin* (53), hyvin persoonallisen unitarinan, jonka piirustustyyliä leimasi **Hugo Prattin** vaikutus.

Niels Winther (1937)

On tehnyt joukon sarjakuvia ammattiyhdistysten lehtiin, mm. *Pædagogik* (56) *Børn og Unge* -lehteen. On sinänsä huomionarvoista, että ay-lehdet ovat 80-luvulla alkaneet tilata sarjakuvia tanskalaisista ammatti-piirtäjiltä, sarjoja juuri omalle lukijakunnalle. **Niels Rolandin** toimistoapulaisten edesottamuksesta kertova *Tines hverdag* ja **Frank Madsenin** huumorisarja *Kurt Dunder i Afrika* ilmestyvät toimistovirkailijoiden HK-bladetissa ja Niels Rolandin värisarja 50-vuotiaasta taksinkuljettajasta *Gunnarista* ilmestyy erikoisammal-

Mårdøn Smet (1961)

Rune T. Kidden ja **Peter Kielland-Brandtin** tavoin **Smetinkin** juuret ovat 70-luvun fanzineissa. Hänen toistaiseksi ainoa albuminsa on häpeämättömän julkea, tabuja kaatava *Spildte Guds ord på Balle Lars* vuodelta 1984. Hän oli myös *Felixin* (41) ja *Alfredon* (24) viimeinen piirtäjä. Smet on osallistunut antologioihin *København* (1987) ja *Danske Fristelser* (1988). Smet on myös piirtänyt kuvituksena olevan tanskalaisen sarjakuvahahmojen kavalkaadin. Se on piirretty artikkelin kirjoittaja **Anders Hjort Jørgensenin** *De danske tegneseriens historie* -kirjan kansikuvaksi. Ilman ennalta pyydettyä lupaa on Smet sijoittanut kirjoittajan kuvaan numerolla 57.

Tanskalaisen sarjakuvan tekijägallerian on kirjoittanut **Anders Hjort Jørgensen**. Hän on julkaissut useita kirjoja sarjakuvista, mm. *Tegneseriemes hvem-hvad-hvor* (1976), *Walt Kelly* (1977), *Tegneseriernes historie* (1983), *Giraud/Moebius* (1984) ja *De danske tegneseriens historie* (1985). Kirjoittanut sarjakuvista vuodesta 1971 alkaen. Tämän artikkelin käansi tanskasta **Heikki Jokinen**.

Hjort Jørgensenin kirjaa tanskalaisen sarjakuvan historiasta voi tilata Sarjakuvaseuran kautta hintaan 50 markkaa. Kirja on perusteellinen johdatus aiheeseen ja kovakantinen.

Piirroksat ovat taiteilijoiden omakuvia!

Rune T. Kidde'n pürros artikkelin kirjoittajasta Jørgensenistä

